

Van Kam-
f 25 van de
bij werd de
avondigd, dat
niging f 200
e-fonds is bij-
an het kleine
groot. Uit
in het af-
blijken daar-
terdam, waar
e jaren be-
Studiefonds
n Haag, van-
aandelijke
ing ik f 200.
f 100. Uit
f 41; uit

kleine giften
en terwijl 200
telijke toege-
zich uitrekt,
oog houden,
vertrouwen,
tegenheden
e verbeurde
lat is ons ge-
schied.

ereformeerde

toenadering
komen. Levi-
3, 114 en 115
ijne leer om-
elfs gebruikte
e Lydius voor
d aangevoerd,
ook die tien
n hebben, tot
dikwijls zon-
lus niet be-
had dan te-
schrijven aan

h Van Maer-
vragen of er
aden om de
e heruigde zich
atveinsde, dat
men er 200
elooide daar-
zullen spre-
kwam voor-
n den ouder-

ler gemeente
ouden. Basti-
nig, dat hij
verklondigen.
Lydius deed
de Raet ging
n ander zou-
ten van zijne

vergadering
ing te gera-
aanzeggen,
leggen. Doch
Doch door wie is
e Van men-
geperst gaf
kennen, dat
ging Lydius
die het hou-
et gij dit als
een vreemd
ng, zoo staat
daar minder
och het baatte
iet Lydius op
Jakobez, on-
ung van Van
oneel plaats.

vergadering
de ouderling
n openbaar
n den kerke-
n vriend als
hij nu zich
e markt van
n uit burge-
gij, ik zeg
zult ook als
dit vervolgd.
WINCKEL.

DRUKKERIJ,
ERDAM.

EN

Co.,
sterdam.
ston.

derij,

Spoeidige

ant de aan-
van hunne
n af f 1,80
bereidwillig

ADAM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden artikelen en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonneementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 206, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 2 December 1888. N°. 571.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

De Heidelbergse Catechismus.

ZONDAGSAFDELING XXI.

Van de Kerk.

III.

Want wij hebben den strijd niet tegen vleesch en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis der eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht. Efeze 6: 12.

Zoo is dan het onderscheid aangegeven tusschen het begrip van „Kerk”, het begrip van „Godsrijk”, en het begrip van „Volk des Heeren”, die we geen van drieën missen kunnen, omdat elk der drie het karakter van onzen strijd bepaalt. We zijn een uit God geboren volk, dat als kerk of keurbende, dus als leger onder Christus, zijn Vorst, te strijden heeft, tot eens het reeds bij aanvang gesticht Godsrijk heersche in gansche de schepping.

Het denkbeeld van den strijd, den krijg, den oorlog, dien we te voeren hebben, moet bij elke bespreking van het leerstuk der kerk dus krachtig op den voorgrond staan. Laat ge toch dit beginsel van onzen strijd uit het begrip der kerk weg, dan mist ge uw actieve drijfkracht en doet als kerk uw veerkracht in. Er is dan eigenlijk geen reden voor, dat een goddelooze na wedergeboren te zijn, nog op aarde blijft vertoeven. Hij is gereed voor den hemel. Hij kan dadelijk afreizen. Immers al zijn strijd op aarde en al zijn goede werken zullen noch aan zijn zaligheid noch aan zijn heiligmaking ooit het allergeringste toebrengen. Hij is gereinigd, hij is afgewassen, hij is geheiligd in den Middelaar. In Christus lag er voor elk kind van God een volbrachte werk. Er hoeft niets en er kan niets meer bij. Onze Heiland is een volkomen Zaligmaker.

Hebt ge nu geen oog voor de Kerk als „strijdende kerk”, als „leger des Heeren”, en „slagorde des levenden Gods”, dan vat ge ter wereld niet, wat zulk een-ge-reed en van zijn zaligheid zeker persoon nog op aarde toeven blijft. Hij wordt dan niets dan een pelgrim; een op zichzelf schoons gedachte, maar die in de prediking en in de stichtelijke letterkunde toch schrikkelijk misbruikt is. Immers een pelgrim is een reiziger door een vreemd land, dat hem geen belangstelling inboezemt, waar hij slechts doortrekt om er doorheen te komen, en waarvan elke nieuwe mijl op den langen weg hem te lang valt. De pelgrim laat in het land waardoor hij heen-trekt, niets achter, hij doet er niets voor, hij kent er niets van, en al zijn blik is naar bekoord en geboeid door dat hooge bergland, dat ginds van verre daagt en waar zijn tocht heengaat. En omdat zóó de pelgrim is, was het natuurlijk dat ook dit beeld van den pelgrim op den Christen is toegepast. Ook hij tocht is vreemdeling op aarde. Ook hij heeft hier geen blijvende stad, maar strekt zich uit naar de toekomst. Ook hij hecht zich niet aan deze aarde, maar heeft begeerte om ontbonden te worden en bij Christus te zijn. Ook hij

reist en trekt, en het doel der reis is niet een stad op aarde, maar het nieuwe Jeru-zalem.

Wil ik dus de diepe kloof aanduiden die tusschen de discipelen des Heeren en de wereld gaapt; is het mijn doel aardsch-gesindeid te bestrijden; en om het Volk des Heeren op zijn weg naar de eeuwigheid moed in te spreken en het te troosten door zijn schitterend vooruitzicht, — dan is er metterdaad geen schooner beeld dan van den pelgrim die door vreemde dorre woestenijen optrekt naar de stad van zijn heilgdom.

Maar zie toe, dat ge daarom dit heerlijk beeld niet misbruikt. De sentimentaliteit toch heeft zich ook van dit beeld meester gemaakt, om op de aandoenlijkheid vooral der vrouw te werken, en fanatieke onverschilligheid voor 's Heeren schepping te werken. Vooral het kloosterwezen is uit deze misvatting van het beeld van den Pelgrim voortgekomen, en alle valsche mystiek is uit datzelfde misbruik voortgekomen.

In Gods heilig Woord treedt dit beeld van den pelgrim het eerst voor ons, maar niet alleen. De Heilige Geest gebruikt in de Schrift heel een reeks van beelden, om aan Gods kind zijn aardsche existentie op allerlei manier toe te lichten. Nu is een dier beelden zeker het beeld van den „vreemdeling op aarde”, die als de Vader der geloovigen trok van plek tot plek om het beloofde land te aanschouwen, en is heel Israël in de westijn één volk van pelgrims, die naar het land der belofte, een land „van melk en honig”, door een vale woestenij en over onherbergzame rotsklippen optrokken. Maar daarnaast staat in de Heilige Schrift het beeld van den „getrouwen huis-bezorger”, van den „dapperen krijgsknecht”, van de maagd met de lamp in de hand, van de visschers die hun net in de zee werpen, van den koopman die schoone perlen zoekt, van den landman die zijn land bezaait, van bruijlofskinderen die in jubel uitbarsten, van speeldieën die lofzingen, en zooveel meer. Roeping der predikatie is het derhalve om beurtelings al deze trekken op het hart van Gods volk te binden, al naar gelang van de zonde die bestreden of den troost die toebedeeld moet. En indien nu de predikatie in plaats van deze Schriftuurlijke volheid en rijkdom uit te tortelen, zich te veel opsluit in de pelgrims-idee, dan kan het gevolg niet uitblijven, of als nood-lottig gevolg van zoo onvolledige prediking wordt de veerkracht in Gods volk gebroken, het actief beginsel in de Kerk van Christus gedood, en wordt de heerlijke, levende, strijdende kerk des Heeren al meer omgezet in een half slapende, half droomende kring van teleurgestelden, die eigenlijk reeds in den hemel moesten zijn, maar, ze weten niet waarom, nog niet afgelost en nog niet afgehaald zijn door Gods engelen.

Wat teloor gaan van het veerkrachtige en bezielende begrip der strijdende kerk danken we aan keizer Constantijn den Groote, een machtig vorst en ernstig Christen, maar die ongemeen veel kwaad over Christus' kerk heeft gebracht. Te kwader ure toch sloop in zijn ziel de gedachte, dat de kerk van Christus reeds hier op aarde heerschende kerk moest zijn. Hem scheen het toe, dat, zoo de vorsten en koningen der aarde het

Kruis van Christus door staatsinvloed en desnoods door wapengeweld maar voortplantten, de strijd der kerk spoedig uit zou zijn en de kerk reeds op aarde kontriomfeeren. Naar dat denkbeeld handelde hij dan ook, en de kerk, den langen bangen strijd moede, greep gretig dat machtig denkbeeld aan, en gaf van toen af de leiding over aan het keizerlijk paleis. Toen is de wereld dan ook spoedig overwonnen. Volk na volk is toegebracht. Het heidendom is met geweld uitgeroeid. En de kerk is met hulp van staatsgeld, staatsmacht en staatsgeweld in heel Europa, en tot dat de Islam opkwam, in Azië en Afrika geplant. Toen viel er niet meer te strijden. Het doel van den strijd was bereikt. Het rijk dat gesticht moest was gesticht. En zoo wierd het Godsrijk met de Kerk verward en verzeelvigd. Men had gestreden, men streed niet meer. Thans heerschte men. En terwijl Jezus gezegd had: „Mijn rijk is niet uit deze wereld. Anders zouden mijn dienaren voor mij gestreden hebben”, achtte nu de Kerk dit Evangelie des Koninkrijks vlak te mogen omkeeren, en toch in een Staatskerk of Kerkstaat heul en heil te zoeken.

Toch bleef er onder dit boos gesternte, zoolang de Reformatie nog toede, nog altoos een beginsel van strijd in de kerk over. Immers op dit toppunt van macht en heerschappij bleef nog altoos de inspanning en worsteling om zich in die wereld-heerschappij te handhaven. Onder de pauzen der Middeleeuwen vindt ge de Christelijke kerk dan ook steeds worstelende en strijdend, wel niet in den zin door het Evangelie bedoeld, maar dan toch gedwongen tot gestadige inspanning. Ook in den aanvang der Reformatie blijft dat karakter nog, omdat de Protestantse regeringen gedurende de lange en veelvormige godsdienstoorlogen, al haar krachten hebben in te spannen om het veld te behouden. Maar wederom is het een strijd met de wapenen. De strijd der kerk is antipapisme geworden. Doch wóózeer, helaas, in ongestelken zin, dat, om ons tot ons eigen land te bepalen, ons volk wel schatten opricht en legers en vloeten uitzond, om de macht van Rome in het Europeesche evenwicht te snuiken, maar de kerk onder-wijl de Roomsche bevolking in zijn boezem onbekeerd voort liet leven. En toen nu ook deze godsdienstoorlogen ten leste een einde namen, en andere worstelingen op staatkundig gebied aanvingen, ging dit strijdend karakter der kerk dan ook ganschelijk teloor. Ook hier te lande was men heerschende kerk geworden, en naarmate men het karakter der kerk al minder geestelijk opvatte en vrede nam met een lozen schijn van heerschappij, kostte het al minder moeite om zich in dezen waan van heerschende kerk te zijn, zalig te droomen. Men bleef om plakkaaten tegen de Papisten vragen, men bleef aandringen op allerlei staatsprivilegiën, maar van den strijd tegen Satan en tegen de geestelijke boosheden in de lucht was ten leste geen spoor meer te ontdekken.

Door deze dwaling der kerk misleid hebben toen de vrome kinderen Gods zich in vrome kringen teruggetrokken; in onloochenbare geestelijke zelfzucht bijna enkel op eigen genieting en eigen zaligheid gelet; en is door heel ons land die geest van

onverschilligheid en onaandoenlijkheid in 's Heeren volk gevaren, die met alles vrede nam, mits men hun slechts vrijheid voor hun conventikelen liet en in eigen dorp of in de nabuurschap een rechtzinnige predikatie verzekerde. Vandaar dat het zoo weinig moeite kostte aan de revolutionaire machthebbers om aan het einde der vorige eeuw zonder slag of stoot de heerschende kerk hier te lande af te schaffen, en dat het verzet zoo luttel was, toen koning Willem I in 1816 heel de kerk in een staatsorganisatie opsloot. En is er daarna al strijd in de kerk gekomen, toch is het standpunt nog niet bereikt, waarop er weer strijd van de kerk tegen de wereld kan uitgaan. Daartoe bleef het nog veel te veel een strijd om de verloren macht te herwinen; hielden tal van geloovigen nog steeds te zeer aan de valsche gedachte van keizer Constantijn vast; en is de heilige geestdrift om als Volk des Heeren voor het Godsrijk den strijd aan te binden nog veel te weinig opgegevoerd.

Oorzaak van al dezen jammer was, dat de Kerk van Christus den juisten blik verloor op den strijd dien ze te voeren had. Ze vergiste zich omtrent aard en doel van dien strijd en tastte daardoor mis in de keuze harer wapenen, en de kense van haar bondgenooten. Haar wapenrusting zou enkel geestelijk zijn, en zie, ze zocht heul in Staatsbegunstiging, in Staatsgeld en in steun van de Staatspolitie. Haar bondgenooten mochten alleen Gods engelen en de heiligen op aarde zijn, en zie, ze zocht hulp bij de machten en aanzienlijken der aarde, ook op het gebied der wetenschap. Haar strijd moest een strijd met Satan en de geestelijke boosheden in de lucht wezen, en zie, ze ging haar vijand zien in het trouwste deel van Gods volk.

Het is daarom van het uiterst belang, dat men bij de bepaling van wat de kerk zijn moet, zich duidelijk rekenschap geve van den vijand, waartegen ze den strijd heeft te voeren. Dien vijand nu omschrijft de heilige apostel als niet zijnde „vleesch en bloed”, maar „de overheden, de machten, de geweldhebbers der wereld, de duisternis der eeuw, de geestelijke boosheden in de lucht”.

Wat hebben we hieronder te verstaan? Stellig niet enkel de zonde, gelijk het door menig prediker misduid en verward wordt. Niet alsof strijd tegen de zonde een oogmerk mocht uitblijven, maar de zonde is slechts een der werkingen van de eigenlijke macht waartegen de strijd moet aangebonden. Wie zegt: de strijd der kerk gaat tegen de zonde, vat de zaak niet diep genoeg, en weersprekt lijnrecht Paulus' uitspraak. Wat zulke oppervlakkige predikers toch met „de zonde” bedoelen, is juist wat Paulus hier aanduidt met „vleesch en bloed”. „Vleesch en bloed” zijn hier de verledingen van zingenot en wellust, van drift en toorn en van allerlei zonden en zondige gedachten en begeerten, waartoe vleesch en bloed ons verlokke. En nu zegt Paulus niet, dat hiertegen de hoofd-strijd der kerk moet gericht, maar juist omgekeerd, dat dit niet de hooftstrijd is, en dat de eigenlijke strijd der kerk gaat tegen een veel machtiger vijand, die achter al deze en vele andere zonden schuilt en in deze zonden slechts zijn macht uitwerkt.

De strijd staat tusschen Christus en Satan. Satan viel eerst; na en door hem pas Adam. De wortel van het kwaad schuilt dus niet in deze wereld en niet in ons menselijk hart. Dan toch zou geen mensch voor verlossing vatbaar zijn. Neen, de springader en bronnel, de grondoorzaak en wortel van het kwaad ligt buiten deze wereld in Satan. Dat toont de historie van het Paradijs; dat ziet ge in Jezus, die eer hij de wereld ingaat, Satan in de woestijn opzoekt; en dat blijkt uit de Openbaringen, die ons het eind van den strijd teekenen in de ternederwerping van Satan en zijn trawanten.

Satan nu is, als we duidelijkheidshalve het zoo zeggen mogen, niet een enkel persoon of een enkele op zichzelf staande geest — maar Satan is een Vorst. Hij is een gebieder. Hij is het hoofd van een rijk. Duizenden bij duizenden geesten staan als trawanten onder hem. En juist door die ontsaetende heerschappij is Satan zulk een macht. Vandaar dat Paulus ons zijn rijk en heerschappij beschrijft als een rijk van „overheden, machten, geweldhebbers, duisternis en geestelijke boosheden”.

Deze macht nu rust op de aarde. Ze drong in deze wereld in, en ze heeft deze wereld beheerscht.

Men stelle zich deze zaak duidelijk voor.

Onze wereld op aarde is geen zelfstandige wereld en heeft geen eigen leven. Ge kunt ze eenigermate vergelijken bij die vele doode landstroken in het hart van Afrika en Azië, die onmachtig zijn om tot een eigen leven op te waken. Maar wat wel kan is, dat uit het machtige Europa 't zij de Engelschen, 't zij de Duitschers naar deze landen toekomen, er hun invloed, hun banier, hun taal, hun macht vestigen; alnu de hulpmiddelen van zulk een land ontwikkelen; er uit halen wat er inzigt; en er op die wijs hun heerschappij vestigen.

Zoo nu ongeveer is ook onze wereld op aarde, en de machten die naar deze wereld toekomen om er haar invloed en heerschappij te vestigen, moeten af komen uit den hemel of komen uit de hel.

Twee Vorsten zenden nu naar deze wereld hun zendingen, hun heirscharen en hun machten uit, om in deze doode wereld hun heerschappij te vestigen. Eenerzijds doet dat Koning Jezus, de Vorst van 's hemels legermacht, en anderszijds doet het de Satan, de Vorst van de heirscharen der hel.

Eerst drong de macht des hemels in deze wereld in. Dat was het Paradijs op aarde. En op het indringen van die hemelsche macht was deze wereld aangelegd; daarvoor waren we geschapen. Maar dit kon de Vorst van de heirscharen der hel niet dulden. Ook hij zond zijn machten. Aan die machten gaf de mensch gehoor. En zoo had er toen een inbreuk plaats. Satans heirscharen drong binnen, en het duurde niet lang, of werkelijk was Satans heerschappij op deze aarde gegrondvest. Jezus zelf stemt dit toe, als hij Satan noemt „den Souverein of den Overste deser wereld”.

Dit blijkt ook uit het karakter van Jezus' verzoeking. Wil Jezus Satan aanbidden, d. w. z. Satans souvereiniteit over deze wereld erkennen, dan is Satan bereid Jezus tot zijn onderkoning of gouverneur-generaal aan te stellen en hem al deze koninkrijken en al

Over de onderhouding van den Sabbath.

DOOR

W. TERLINCK.

I.

Alhoewel ik eenigen tijd geleden geleerd hebbe, wat ik te voren niet hebbe kunnen denken, namelijk, dat als een persoon eens van velen is beledigd geworden (hoewel zulks ten onrechte moge geschied zijn) zijne verklaringen en betuigingen daarentegen bezwaart zijn die wonde kunnen heelen. Daarom hebben zij, die zulke wonden slaan, te meer schuld. Toch zal ik van mijzelf niet in gebreke wezen, om alle gelegenheden van misverstand te weren. Daar ik gemerkt heb, dat van mijn gevoelens over den Sabbath vreemd gesproken wordt (want van andere dingen heb ik nooit iemand gesproken, die mij eenigzins heeft kunnen of durven aanzeggen, dat ik ergens in verscheide van het gevoelen onzer kerken; ik weet ook, dat ik in dit punt het niet doe) zoo zal ik hierover mijn gevoelens kortelijk en in alle oprechtheid voorstellen; hopen, dat het goed zal mogen doen bij diegenen, die hierover in misverstand zijn. Want zij kunnen daaruit besluiten, wat zij van de praaijes te houden hebben. En anderen zullen daarbij mogen leeren, zulks niet meer voort te strojen tot beoedeling van hun eigen ziel, ontstichting van anderen

en spot onzer wederpartijen. Want daar is grootelijks gezondigd in dezen. Ik weet toch, dat het meest geschied is uit onbekendheid met de zaken, hetwelk mij nog doet hopen, dat de navolgende verklaring dit onheil enigzins zal mogen weren. Toen de Rubenieten, die kinderen Gads en de halve stam van Manasse in hun land nog een altaar gebouwd hadden boven het Altaar des Heeren hebben de andere stammen Israels zich in heiligen ijver altemaal opgemaakt, om die gewapenderhand uit te roeien. Maar daarna vernemende, dat het altaar, waarover zij jaloersch waren, niet was gebouwd om eenige verscheidenheid in den godsdienst te maken; maar veelmeer om den zuiveren godsdienst ook bij hen te beter te bevestigen, heeft dat Pinehas den priester en den oversten der gemeente en den oversten Israels, die met hem waren, wel bevallen. Zij hebben zulks den kinderen Israels zoo weder gezegd, dat het den kinderen Israels allen wel bevallen heeft; zoodat zij niet meer zeiden, naar huld van den tekst, „dat zij wilden optrekken, met een heil tegen hen, om het land te verdooven, waar de kinderen Rubens en Gads in woonden” (Joz. 22). Och of God gave, dat zulks ook nu mocht geschieden over al de misverstanden, die heden ten dage ontstaan zijn tusschen sommigen, die anders gelijkelijk het toch wel meenen met onze kerk; dat eenigen onder de priesteren, onder de oversten der gemeente en onder de vorsten Israels dit zo wel vatten mochten, dat zij het ook met een ijver anderen wilden doen verstaan, vanwaar ons dan groote vrede en ruste zoude verkomen mogen. Op deze hopen immers doe ik nog deze mijn volgende verklaring over de zaak van den Sabbath, waar veel van gesproken wordt.

1. Ik gevoele en geloove, dat wij Christenen uit kracht des vierden gebods schuldig zijn een dag van zeven tot onzen gewonen rustdag te onderhouden.

2. Ik gevoele en geloove, dat de eerste dag der week

ons zoo duidelijk in het Nieuwe Testament tot onzen gewonen rustdag wordt aangewezen, dat wij Christenen schuldig zijn, in plaats van den laatsten den eersten dag der week, dien wij gemeenlijk Zondag noemen, tot onzen rustdag te onderhouden.

3. Ik gevoele en geloove, dat deze onze gewone rustdag, zijnde een van de zeven dagen in de week, duurt zoolang als een van de andere zes dagen, dat is 24 uren; en dat die is te beginnen volgens de burgerlijke berekening der dagen in de plaats, waar wij leven, zonder eenige scrupuleuse superstitie.

4. Ik gevoele en geloove, dat wij voort omtrent dezen gansen dag ons aldus hebben te gedragen, namelijk, dat wij daaraan al voren gedanken, eer die komt, om daarop naar behoren te schikken; dat wij, als die nu gekomen is, dan moeten rusten van ons dagelijks werk en den dag besteden in heilige oefeningen.

5. Ik versta door ons dagelijks werk zoodanig werk, als wij elk omtrent de dingen des levens gewoonlijk in de andere zes dagen der week (als zijnde de werken onzer gewone beroeping) te doen hebben; zoo is het dagelijks werk van een ambachtsman zijn ambacht, van een student zijn studien. Tot het dagelijks werk behoort ook de aandacht, om dat wel te doen, als voor een doctor zijn Hippocrates te doorzoeken, een rechtsgeleerde zijn codex enz., waarom ik versta, dat die behoorden dat de boeken alzo wel uit de hand te leggen en den Bijbel in plaats van dien te onderzoeken, als een kleermaker zijn schaar en een schoenmaker zijn leest uit de hand moet leggen. Ik reken ook tot ons dagelijks werk onze aardsche en wereldsche voornemens en gedachten; want ik geloof, dat de Heere niet alleen onze handen, maar ook onze tongen en hersenen bindt door zijne geboden; en houde het ook daarvoor, dat wij behoorden den Heere te bidden. Hij wilde ons op den Sabbatnacht vele heilige bewegingen ingeven en alzo

onzen slaap en onze droomen heiligen, daar wij die in onze macht niet hebben.

6. Ik geloove en gevoele, dat evenwel niettegenstaande het voorgemelde, deze navolgende werken op onzen gewonen wekelijkschen rustdag geoorloofd zijn:

a. Alle natuurlijke werken, die wij dagelijks te doen hebben tot het welwezen van dit tegenwoordige leven, als zijn: eten, drinken, opstaan, slapen en wat daartoe behoort, als onze bedden op te maken, vuur te maken, onze spijzen van nieuws te koken, of de gekookte te verwarmen; te wandelen buiten in de lucht of ons in een tuin te verkwikken, en wat dier gemeene dingen meer zijn van denzelfden aard, dienende tot behoorlijke verkwikking van den mensch.

b. Alle godsdienstige werken, al vallen ze aan het lichaam lastig als de arbeid van prediken, vurig bidden en wat daartoe behoort, als dat een predikant, zich bereidende tot het prediken, zijn boeken, die hij daartoe van doen heeft in of uit zijne studeerkamer op- en aflegge; dat hij dan ook inziet allerlei noodige boeken, die een zins hem mochten verder van dienste zijn, om te beter zijn tekst te verklaren, uit te leggen, of toe te passen, en wat dier dingen meer zijn, dienende tot vordering van den godsdienst als de klokken te luiden, om het volk ter kerk te roepen, een mijl of twee of meer te gaan, om het Woord Gods te hooren of te prediken.

DE GAAY FORTMAN.

hun heerlijkheid te geven. En daarin juist, dat Jezus dit afslaat en heel de aarde weer voor zijn God opeischt ligt de oorlogsverklaring. Van daar af gaat eerst de eigenlijke strijd in.

Doch nu strekt de tegenstelling tusschen Satan en Christus dan ook veel verder.

Als de Duitschers of Engelschen op koloniaal terrein hun macht willen vergroeten, dan zenden ze immers niet enkel een vloot en troepen, maar pogen ze ook in het hart van het land in te dringen; de instellingen van het volk aan zich te trekken; er zelf de wet te geven en recht te spreken; en allengs derwijs over den geest van het volk en zijn gewoonten te gaan heerschen, dat ze elke macht en kracht en werking in het volk omzetten en ombuigen naar hun belang.

En dit nu heeft ook Satan gedaan.

Hij heeft er zich niet mede tevreden gesteld, om de harten der menschen van God af te trekken, maar hij is ingedrongen in het organisch samenstel van ons menschelek leven. Hij heeft zijn geest geblazen in alle instellingen en vormen en gewoonten des levens. Hij is ingedrongen in al die invloeden, machten en werkingen, die ons menschelek leven beheerschen. Hij heeft aan zich en zijn macht dienstbaar gemaakt alle verbanden en verhoudingen, alle regelingen en gangen, waarin zich ons menschelek leven beweegt. En zoodoende eerst is hij er in geslaagd om op aarde zijn heerschappij te vestigen door allerlei overheden en machten, door allerlei duisternissen en geestelijke boosheden.

Van al die machten en werkingen, van al die krachten en heerschappijen ondergaat nu de enkele mensch allerlei overweldigende invloed. We worden beheerscht door allerlei invloed van onze wetgeving, van onze rechtspraak, van onze gewoonten en usantiën, van de publieke opinie en den heerschen den toon, van de machten, die op de beurs en in den handel, bij bedrijf en nering den gang van zaken bepalen, van de machten der valsche filosofie, van lasterende praai, van spot en hoon, van onware litteratuur en van machtige persoonlijkheden. En overmits nu Satan al deze kanalen en geleidraden en voertuigen, of wilt ge al deze cilinders, veeren en raden van ons menschelek leven aangrijpt, om zijn heerschappij op ons te doen werken, is aan de kerk de ontzaglijke taak opgelegd, om in al deze gangen, werkingen en uitingen van ons menschelek leven den invloed van Satan op ons menschelek hart te breken en er den goddelijken invloed van Christus voor in plaats te brengen.

Dit zou nu niets baten, zoo God de Heere niet het wonder der wedergeboorte wrocht in het hart zijner uitverkorenen. Want welke betere invloeden ge op een menschelek ook werken laat, zoolang de zondaar met de vezelen van zijn hart aan Satan vastligt, baat uw bewerking ten principele toeh niets, en kunt ge hoogstens verguldels op hem tooveren, maar nooit goud doen schitteren in zijn ziel.

Vandaar dat de kerk altoos het *cor ecclesiae* in de uitverkiezing blijft eeren, en altoos uitgaat van het wonder werk des Heeren dat gewrocht wordt in de toebereiding van den algeloode, in de rechtvaardiging van een goddeloos en in het levend-maken van een die dood was.

Maar, dit werk Gods ondersteld zijnde, en de kerk uit die daad Gods opkomende, zoo is en blijft het dan toch de taak en de hooge roeping der kerk, om in een wereld, in wier gansche organisatie deze heerschappij van Satan nestelt, tegen die heerschappij moedig op te komen, tegen die heerschappij het zwaard aan te gorden; en zonder kwartier of wapenstilstand, rusteloos en sonder verpoosen, nu en altoos, tot aan 's Heeren wederkomst den strijd, den krijg, den oorlog op leven en dood met deze Satanische heerschappij door te zetten.

Van vroom in de kerk, maar zonder Christelijke belijdenis of Christelijke strijd in de wereld, kan dus geen oogeblik sprake zijn.

De vrede komt op aarde nooit, en kan er nooit komen, om de eenvoudige reden, dat er nooit een vergelijk noch verzoening met Satan mag tot stand komen, en er dus van geen vrede sprake kan zijn, alvorens Satan ganschelek teruggedreven, neergeveld en verpletterd is. En overmits ge nu uit Gods Woord weet, dat de Kerk zelf dit niet vermag, en dat Christus *zich zelve* de ere heeft voorbehouden, om in de laatste ontzettende worsteling Satan eindelijk den geadeslag toe te brengen, zoo is het immers uitgemak, dat de Kerk van Jezus *strijdende* kerk moet blijven, elken dag en elken nacht in openbaren oorlog met den vijand Gods en der menschen, d. i. met Satan en zijn rijk en heerschappij en alijdige macht en invloed.

KUYPER.

„Het haar mijns vleesch is te berge gerezen!”

Het haar mijns vleesch is te berge gerezen van verschrikking voor U, en ik heb gevreesd voor uwe oordelen. Ps. 119:120.

De volmaakte liefde drijft de vrees buiten, maar om ze buiten te kunnen drijven, moet die vrees er toch eerst geweest zijn.

O, Men neemt in onze laatste dagen den dienst des Heeren zoo op het allerlichtst. Het is alles maar liefde. Wie zou maar wil kan gelooven. En als van geloof nog geen dieper spoor te zien is, dan dat de persoon in kwestie niet meer tegensprekt, maar enigszins meeloopt, dan heet dat toch reeds bekeering, en deze snel uitgesproken en opge-

schoten bekeering „een lief mensch,” die stellig meetelt, straks vooraan zit.

Wat vatte de Psalmist de zaak dan toch veel dieper op.

Hij sprak maar niet over het Eeuwige Wezen; maar zocht de verborgen tegenwoordigheid van dat Eeuwige Wezen te ontdekken; rustte niet eer hij zich als van aangezicht tot aangezicht tegenover den Eeuwige vond; en toen hij zoo voor den heiligen God stond, greep hem zulk een ontzaglijke beving en verschrikking aan, dat niet maar het haar van zijn hoofd, maar tot het haar op zijn huid toe overeind stond van vrees en ontzetting.

Natuurlijk, in die vrees en ontzetting bleef de Psalmist niet. Straks is diezelfde man „vrolijk over 's Heeren toezegging als een die een grooten buit vond” (vs. 162).

Of de Psalmist Gods teedere liefde gemaakt heeft! Allicht meer dan een onzer. En ook bij hem heeft die liefde, hoe meer ze in de volmaakte liefde overging, de vrees ook bij hem buitengesloten.

Maar de liefde die in hem vermocht, was dan ook geen gevoelsbeweging, geen oppervlakkig voor lief houden, geen ondiep minnen. Och, wat zou zulk een eigengemaakte liefde ooit vermogen! Neen, die liefde was in hem *uitgestort*. Hem toegelaten door den Heiligen Geest. Het was liefde uit God in zijn schepsel overgevloeid, om met goddelijke liefde den Eenige te kunnen minnen. Een liefde met hemelchen gloed; een liefde als met engelzuchtigheid; liefde met spankracht; liefde die heel zijn wezen meesleepte; een liefde die nog machtiger dan de vrees bleek, en daarom die vrees overmande; en er nu toebrecht om dien ontzaglijken God in zijn Majesteit als een kind zijn vader te minnen.

Zoolang ge die vrees voor de ontzaglijke majesteit des Heeren HEEREN niet, althans enigszins bij ervaring kent, is God u nog een vreemde, en wat ge liefhebt, een voorstelling van uw God, maar God *zelf* niet.

Werk, zegt de heilige apostel, uws zelfs zaligheid met vrees en beven!”

De genade moet vastgehouden, zegt hij in zijn brief aan de Hebreërs, „want de Heere onze God is een verterend vuur!”

Toen de heilige apostel de heerlijkheid van den Eeuwige in het aanschijn zijns Zoons op Pathmos zag, „viel hij als dood voor zijn voeten.”

De profeet Habakuk schrijft: „Als ik de nadering des Heeren HEEREN merkte, „zoo werd mijn buik beroerd; voor zijn stem hebben mijn lippen gebeefd; verrotting kwam in mijn gebeente; en ik werd beroerd in mijn plaats.”

„Op dezen zal ik zien,” roept de Heere bij Jesaja, „op den arme en verslagen van geest en de voor mijn woord leeft.”

„Omdat uw hart week geworden is,” spreekt de Heere door de profetes Huldai tot Josia en zijn volk, „omdat uw hart week geworden is en gij u voor Gods aangezicht vernederd hebt, en uw kleederen hebt gescheurd en geweed voor mijn aangezicht,” daarom zal ik u weder genadig zijn.

„Wie zou kunnen bestaan,” vragen de lieden van Bethseles, „voor dezen heiligen God en tot wien van ons zal Hij optrekken?”

„Het is een gebroken geest en een verslagen hart, dat de Heere niet verachten zal,” roept David uit.

En waar ook, in heel de heilige historie, iets van de heerlijkheid des Heeren en van de majesteit onzes Gods doorbreekt, al is het ook maar in een gezicht of in de verschijning van een engel, daar grijpt altoos vrees en ontzetting den aanschouwer aan, en moet de Heere of zijn engel eerst die vrees bedaren doen, eer er voortgang kan zijn van openbaring.

Bij Horeb greep beving heel het volk aan. En de vraag: „Wie zal God zien en leven?” is genomen uit de ontzettende praktijk.

Niet liefde, maar vrees des Heeren, is deswege het *begin* van alle wijsheid.

Ongetwijfeld die vrees moet straks door liefde doorgeloeid, gebroken en buitengesloten worden, maar toch vrees des Heeren blijft altoos het begin.

Wie nog niets dan die vrees kent, is er nog niet. Het mag bij die vrees niet blijven; want wie vrees heeft pijn en is nog niet volmaakt in de liefde.

Maar toch eerst als de liefde op het hoogst en dus volmaakt is, bezit ze macht om alle vrees buiten te drijven.

En als ge wel liefhebt, maar de liefde in u kent geen worsteling en vindt geen vrees, waar ze tegen ingaat, dan moge er een *aanvang* van liefde in u zijn, maar volmaakt is dan uw liefde nog volstrekt niet.

Als ge eens begint, met iets minder over God en iets meer tot God te spreken, en er u op inspand, om nooit anders te bidden, dan na uwezen eerst als in de tegenwoordigheid des Heeren HEEREN te hebben geplaatst, en altoos tot den Eeuwige te spreken voor de aanspraakplaats zijner heerlijkheid.

Bezigt zijn met den Heere HEERE is nog zoo heel iets anders dan een vluchtig denken aan den Eeuwige. Bezigt zijn met dat Eeuwige Wezen is een indenken van zijn Deugden en Volmaaktheden, een indenken van zijn Heerlijkheden, een indenken van zijn Werken vol majesteit. Het is een ingaan in die onnaspeurlijke Oneindigheden en Eeuwigheden. Een u verliezen in zijn onuitsprekelijke Almacht en Alomtegenwoordigheid. Een u verliezen in zijn ondoorgroenlijke Wijsheid en Voorzienigheid. Een verinken in zijn Glorie en Majesteit. Een aanbiddend bewonderen van zijn Raad en zijn Besluit. Een starren in zijn ondoorgroenlijke Ontfermingen en Barmhertigheden. Een beven voor zijn vlekkelooze Heiligheid. Een voelen van de aannadering uws Gods als Hij de wereld schept, en in het Paradijs u in Adam oproept, en in zijn Zondvloed en zijn oordeelen de wereld verschrikt, of op Horeb ook u toesprekt uit de donkerheid en het vuur en den rookdamp. Meer nog een merken van de indaling zijner Majesteit als op Golgotha het Lam Gods ten offer wordt gewijd, en in de Verrijzenis en Hemelvaart van Christus en in de uitstorting van den Heiligen Geest de majesteit des Heeren HEEREN zich toont aan zijn schepsel.

Vluchtig denken aan geeft evenmin iets als rad spreken over God. Uw denken aan Hem moet bestendig, moet ingaand, moet met inspanning van heel uw ziele wezen. Een denken uit de ontzaglijke tegenstelling van zijn Majesteit en uw niets, van zijn Heiligheid en uw doemwaardigheid. Alles glans in Hem, alles duisternis over u. In Hem uw leven, in u den dood.

En als ge zoo maar eerst in uw ziel ontwaart gaat, dat ge niet met een klank, met een naam, met een beeld, maar wezenlijk met DEN LEVENDE GOD te doen hebt, o, dan zal de Heilige Geest zelf wel de onderwijzing in

de liefde Gods bij u beginnen, maar dan zal het u ook de wonderde liefde van uw God zijn, en zullen zich wonderlijk en ondoorgroenlijk de eeuwige diepten van zijn ontferming voor u ontsluiten.

En als het dan geen gebezel meer is over oppervlakkige goedheid, waarmee ge uw eigen ziel ophielt, maar de Heilige Geest begint u Gods *wezenlijke liefde* te ontvouwen, dan eerst zult ge eens verhaast staan over den onnaspeurlijken rijkdom van die liefdeleven in den Eeuwige, en over den schat van genade en teederheid en goddelijk mededogen, die uit deze Springader over uw verschrikt en bevend harte uitvloeit.

Dan zijn er geen woorden meer om het uit te spreken. Dan is elk lied onmachtig om den lof van die liefde te bezingen. Dan schittert en fonkelt er geen diamant zoo rijk en zoo schoon, als die liefde Gods u toestraalt in haar hemelschen gloed.

Dan voelt ge zelf, hoe volstrekt onbekwaam uw natuurlijke liefde is, om zulk een God weder te minnen; en schijnt diep in uw ziel de nood, om liefde uit Hem te ontvangen, opdat er in u zij, waarmee gij die liefde niet afstoet moogt. Een druppel uit den Oceaan van uw hart overgespat, om gemeenschap in uw inwendigen mensch met dien Oceaan van genade te ervaren.

O, Die predikers van liefde Gods, waaraan geen vrees des Heeren vooraf gaat, ze brengen u het Evangelie niet, maar snijden de goddelijke zaligheid voor u af.

Ze waken u rijt te maken, en ze houden u arm, en beletten u tot uw erfenis te komen. „God heb ik lief,” zegt de dichter van Psalm 116: o, gewisselijk, maar eerst nadat het bij hem geweest was: „Banden des doods hadden mij omvangen, mij hadden getroffen de angsten der hel. Maar ik riep den naam des Heeren aan, zeggende: Och, Heere, bevrijd mijne ziel!” En toen verstond hij het, dat de Heere genadig en rechtvaardig is en onze God zeer ontfermende.

KUYPER.

Amsterdam, 30 Nov. 1888.

Van den scriba der Deputaten, zoo door de Synode van Utrecht als door die van Assen in zake de plannen van hereniging benoemd, ontving ook onze redactie deze belangrijke mededeeling:

Donderdagmorgen te tien ure werd te Utrecht de Vergadering van Deputaten der Ned. Ger. en der Christ. Ger. kerken met het voorlezen van Ps. 122 en met gebed geopend door Ds. J. van Andel, wien ook verder de leiding werd opgedragen.

De samensprekingen kenmerkten zich heel den dag door een Christelijken en recht broederlijken geest.

Hoewel wegens het bekende gemis aan een gemeenschappelijke grondslag de handeling van de gezamenlijke Deputaten niet officieel kon zijn, hebben de gehouden samensprekingen toch in zoover doel getroffen, dat schriftelijke formuleringen ter tafel werden gebracht, die ter nadere overweging zijn medegegeven en waarover in een tweede samenkomst op 14 Dec. e. k. een nadere samenspreking zal plaats hebben, met het doel om zoo mogelijk tot een gelijklopend advies te komen, dat heiderzijds door de Deputaten aan hunne Synode zal worden ingezonden.

De saamgekomen broeders hebben hun voornemen te kennen gegeven, hangende deze besprekingen, zich van publieke behandeling der zaak in de bladen te onthouden. Des te meer achten zij het wenschelek, dat de zaak der vereeniging in dit stadium der onderhandeling, in plaats van voortdurend onderwerp van discussie in de bladen te zijn, te dringender door al Gods kinderen in den gebede aan den God van alle genade worden opgedragen. De vergadering werd te vier ure door Dr. Kuyper met dankzegging gesloten.

Namen der Deputaten.

de Secretarissen.

H. BAYNICK.

J. C. SIKKEL.

Deze mededeeling ontvingen we met blijdschap.

Niet zoo ongegrond was veler vrees, dat reeds de eerste ontmoeting tot botsing zou leiden, en dat om het formeele der zaak, de vrucht dezer conferentie pover zou uitvallen.

Gelijk men zich herinneren zal, hadden ook wij eer aanvankelijk een donkeren blik op. Toch blijkt dit thans niet zoo te zijn.

Er schijnen middelen en wegen te zijn uitgedacht en gevonden, om toch ook zoo uit de saamspreking van Deputaten een vrucht te laten rijpen, die als gelijklopend advies beiderzijds aan de respectieve Synoden kon worden ingezonden; en waar de definitieve saamkomst van Deputaten reeds op 14 December bepaald is, zou dit misschien de hoede doen ontluiken, dat de beide Synoden reeds in den aanvang van het volgende jaar samkwamen.

We verblijden ons hierover hartelijk. Er blijkt dan toch, dat er nog niet behoefte gewanhoop te worden.

Er blijkt uit, dat als beiderzijds de scherpe pen uit de hand gelegd is, die hand nog zeer wel tot een broederlijken handdruk bekwaam is.

En daarom juist is het dunkt ons goed gezien, dat de Deputaten den wenk gaven om, hangende de onderhandelingen, de boze pen niet weer in de hand te nemen, maar dagelijks de handen biddende op te heffen tot den Troon der genade.

Ook wij zwijgen dus voorshands over deze gewichtige zaak, en wenden gaarne ook ons woord aan, om te dringen tot vuriger, inniger, volhardender gebed.

O, Als het kon, dat in alle Christelijke Gereformeerde en Ned. Gereformeerde kerken al deze Zondagen ook in de publieke gebeden deze heilige zaak van de eenheid van 's Heeren Lichaam herdacht wierd, wat kostelijke vrucht tot stilling en verbroedering der harten kon niet hier reeds van uitgaan. Algezien nog van de verhooring der gebeden.

En immers, wat dat aangaat, de Heere kon zich nog ontfermen, en ons genadig zijn, niettegenstaande onze groote schuld.

In tamelijk uitgebreiden kring is onlangs blaam gelegd op Professor Spruyt, een gemeentelijk hoogleraar aan Amsterdams stadsuniversiteit.

Deze heer is filosoof; spreekt graag mee; en mengt zich met zekere gretigheid in sociale en politieke quaestien.

Zijn standpunt is dat der conservatief-liberalisten; zijn sympathie voor de Groot-protestantsche partij, ontaliger gedachten; en zal hij zich gaan oefenen in het met pijlen mikken en raken, dan is een Papiet of Groenian hem een gelietkoosd doelwit.

Tijdens de Maartverkiezing van dit jaar had deze Professor Spruyt zich dan ook geroerd dat het een aard had; zels schreef hij een breed opgesette brochure, om onze goede kiezers opzettelijk te waarschuwen, dat ze toch in geen geval aan een Ultramontaanisch landgenoot of medeburger, die tot de Roomsche kerk behoorde, hun stem mochten geven.

Een radical dat ging nog; een liberaal was goed; een conservatief-liberaal was het bovenbeste; maar eigenlijk nooit een anti-revolutionair, en vooral geen Roomsche.

Dit stuk heeft onze Roomsche landgenooten geweldig geërgerd, vooral onze Roomsche stadgenooten binnen de veste van Amsterdam.

Mr. Van Ogtrop, eengemeenteraadslid, dat tot de Roomsche kerk behoort, gaf aan dit gevoel van gekrentheid lucht, toen de stedelijke begroting aan de orde kwam, en liet onder instemming van een enkel lid in het Voorloopig verslag de aanmerking opnemen, dat het niet aangang als stedelijk ambtenaar geld uit de stedelijke kas te trekken, en dan van de aldus verkregen positie misbruik te maken om een deel van de poorters in hun ziel te ergeren.

Burgemeester en Wethouders antwoordden daarop in hun Memorie van beantwoording, dat h. i. de vrijheid der hoogleraren niet aan banden kon worden gelegd.

Dit antwoord was olie in het vuur, en bij de openbare beraadslaging kwam Mr. Van Ogtrop dan ook op de zaak terug.

Edoch, zonder succes.

Voor de heer Sillem nam het juist voor den heer Spruyt op. Slechts een enkel lid steunde min of meer de oppositie, en het eind van het steekspel was, dat Prof. Spruyt, zonder vrees voor openlijke *réprimande*, zich voor zijn schriftfel kon zetten, om een nieuw gerecht Papieten-kost op geuzenschotelen in gereedheid te brengen.

Bij deze quaestie dient wel onderscheiden tusschen de vraag, of een hoogleraar vrij moet zijn, om op zijn college te zeggen wat hij denkt, en die andere, of hij als burger, hoewel hij bezoldigd hoogleraar is, het recht behoudt, om bij monde en in geschrifte te ijveren voor wat hem goed dunkt en te bestrijden wat hij vraakt.

Het eerste vraagstuk, dat verreweg het belangrijkste was, is door Burgemeester en Wethouders even, met een enkel woord, aangevoerd, maar voorts weer ondergedoken. En schier al de aandacht trok zich saam op de veel minder belangrijke quaestie, of een bezoldigd hoogleraar een deel van zijn vrijheid als publiek persoon inboet.

Hierover nu vormde zich drieërlei opinie. Vooreerst die der Roomsche pers, die eenparig van oordeel was, dat zulk een hoogleraar, ter wille van zijn ambt en zijn committenten, zich te onthouden had van wat hun onaangenaam moest zijn.

Dan die van de radicale pers, die geen enkele reden denkbaar vond, waarom men eenigzins van gemeentebestuur beperken zou in zijn vrijheid van spreken.

En ten derde die van de conservatief-liberalen, die vinden, dat een Dr. Smit terecht als leeraar ontslagen wordt, zoo hij ertegenstelt door publiek tegen het liberalisme te ijveren, maar dat een hoogleraar die publiek voor het liberalisme propaganda drijft, vrij moet zijn om te zeggen wat hem gevalt.

Ons dunkt, voor ons, Calvinisten, is er uit deze drie nog geen keus te doen.

Met twee pannetjes bakken, gelijk de conservatief-liberalen dit willen, om Smit in Apeldoorn te verdoemen, maar Spruyt in Amsterdam met lauweren te omkransen, dat gaat niet. Dat is onmanlijk en beginsel-loos. Daar zit geen systeem in, en dat teekent geen karakter.

De opinie van Mr. Van Ogtrop, door de meeste organen der Roomsche pers bepleit, kunnen we evenmin overnemen. Het vrije woord en de vrije gedachte is ons daartoe te kostelijk. Dwang moet niemand aangedaan. En als de heeren Spruyt, Van Leeuwen en *tutti quanti* noch humaan noch kiesch genoeg zijn, om zelve te rekenen met de beperking die hun positie hun oplegt, dan hebben we tienmaal liever dat ze „den razenden bol” tot exempel kiezen en nog grinniger en glittiger uitschieten, dan dat tot afwering van hun pijlen, de vrijheid van het woord vernietigd worde.

Toch kunnen we daarom evenmin met de radicalen meegaan. Niet omdat ze en in zake Dr. Smit, en in zake Dr. Spruyt het opnamen voor leeren die gezegd hadden wat hun voor den mond kwam; hierin staan we geheel aan hun zijde; te meer daar ook zij toestemmen, dat eischen van kiesheid wel terdege zelfbeheersching en tempering voorschrijven; maar wat we op hen tegen hebben is, dat we hun conclusie onvolledig achten.

Onze conclusie is: Ongerepte en ongekrenkte vrijheid van het woord, maar dan ook geen officieel karakter voor den man, die het vrije woord gebruiken wil.

M. a. w. een leeraar of hoogleraar in zijn vrijheid van spreken te beperken, gaat niet aan, maar daarom juist gaat het dan ook niet aan, dat of het rijk of de stad,

er officieel een stel leeren of hoogleeren op na houdt.

Het Vrije Woord, mits dan ook de Vrije universiteit!

Breuk morgen den dag den officieelen band door, die thans nog vier onzer universiteiten met de Overheid verbindt, en het vraagstuk zal tot aller genoegen zijn opgelost, en het Vrije woord gered zijn.

Ware er een algemeen geldende wetenschap, die tot algemeen dwingende resultaten, niet enkel op stoffelijk maar ook op geestelijk gebied leidde; zoo hoefde dit niet.

Maar dit is niet het geval.

Zoodra de wetenschap het geestelijk terrein van de letteren, van de rechten of van de godgeleerdheid betreedt, plaatst ze stelsel tegenover stelsel, school tegenover school. Eenheid is er niet.

En overmits nu deze tegenover elkander staande stelsels en scholen steeds wetenschappelijke wapenen leveren voor groepen en partijen, die in het leven van Staat en Maatschappij tegenover elkander staan, is het onredelijk, onzedelijk en krenkend, dat de Overheid, die *aller* is, voor geld uit *aller* beurs, mannen aanstelt, die bij den strijd in Staat en Maatschappij aan de éne groep van burgers de wapenen leveren, om de andere, op ongelijke kans, te bestrijden.

Hierdoor kiest de Overheid partij voor de éne en tegen de andere groep. In plaats van een nationale Overheid erlangen we dusdoende een partij-Overheid.

En het is uit dit besef van gekrentheid, dat Mr. Van Ogtrop oppositie voorkwam.

Slechts zocht hij het kwaad niet waar het schuilt.

Het kwaad schuilt niet in wat Spruyt misdeed, maar in wat ons Staatsrecht door de wet van 1876 zondigde.

Niet Spruyt moet gemulband, maar de Overheid moet ophouden partij-scholen op te richten.

Het vrije woord moet gered door terugkeer tot de vrijheid ook op het erf van ons Hooger Onderwijs.

Dr. Van Ronkel heeft in een der Leidse couranten een rijt geplaatst om het gebruik van het woord Deputaten en Referaten, kortom van alle basterdwoorden, af te keuren.

Toch eischt dit schijnbaar eenvoudige vraagstuk een enigszins nauwkeuriger onderzoek.

Ook Dr. Van Ronkel keurt niet alle vreemde woorden af.

Ook hij spreekt van de Synode, van de Classis, van het Provinciaal kerkbestuur, op zijn beurt gaat hij zitten als scriba, en zal dan niet zeggen: Nu ben ik schrijver. Een officier noemt ook hij geen hoofdman. Als hij zijn dienstbode met een telegram uitzendt, zegt hij niet: Ziehier een snelschrijver, breng dat naar de snelschrijver. Och, het goede kind zou niet eens weten waar ze heen moest.

En is het nu, indien dit zoo is (en niemand zal het tegenspreken) toch niet opmerkelijk, dat Dr. Van Ronkel, die op zijn beurt al dergelijke woorden bezigt, en er zelfs studie van maakt, om het woord *Diakenen* in plaats van *Armverzorger* te handhaven, het nu juist alleen voorziet heeft op dat arme woord *Deputaten*? Let wel, op een woord dat nu toevalligwijls juist onder ons Doleerenden weer in zwang kwam.

Welk standpunt neemt Dr. Van Ronkel in?

Dat van Hooft, die elken „vreemden bedelbrok” uitwierp en de onmogelijkste Hollandse woorden schiep, of, erger nog, van zijn epigonen, die een luitenant een „plaatsbeleidend hoofdman”, een secretaris een „geheimbewaarder”, een controleur een „nakijker”, en een grammaticus een *Ruygh beverf van redekaveling* noemden?

Och neen!

Ook Dr. Van Ronkel, stuurt, als er iemand in zijn huis drong, om de politie; als hij moe is, stapt hij in de tram; als hij rijden wil laat hij een *vigilante* voor komen; en als hij ziek is stuurt hij naar den apotheker.

Nog onlangs in het kerkeraadsstuk, waarbij de Doleerenden werden uitgeworpen, sprak hij zelf van een *Missive* en van een *Commissie*, en ondertekende: Dr. Van Ronkel, Praeses, in plaats van Voorzitter.

Ook hij plaatst zich dus op het standpunt, dat in elke taal, in elk spraakgebruik enkele „bedelbrokken” moeten toegelaten; en dat slechts te waken zij tegen misbruik.

Hierbij komt het dus aan op het stellen van een regel, waarnaar te beoordeelen is, in welk geval zulk een vreemd woord *burgerrecht* als erlangen, en in welk geval het niet mag genaturaliseerd.

En dan, dunkt ons, zal hij het met ons eens zijn, dat hier de historische oorsprong en de spraakmakende gemeente den doorslag geven.

Omdat de spoorwegen van vreemden oorsprong zijn, spreken we van *station* en *locomotief*; omdat onze legerformatie naar vreemd model ontstond, spreken we, van *batallion*, *regiment*, *generaal*, *kapitein* en *luitenant*; omdat onze staatsinrichting naar terminologie onder vreemde overheersching ontving, spreken we van *commissie*, *notaris*, *minister*, *politie*, enz. Eu om geen andere reden, dan omdat onze reformatie in België ontstond, en van daar, onder den invloed van Calvijn en de Hugenoten herwaarts kwam, spreken we van Synode, Scriba, Classis, Praeses, enz. ook op kerkelijk terrein.

Toen derhalve werd ingezien, dat het onkerkelijk en ongereformeerd was, een bestendige Algemeene Synodale Commissie te hebben, en dat daarentegen de goede Gereformeerde kerkregel eischte, dat hetgeen een Synode of Classis na haar sluiting wilde uitgevoerd hebben, aan bepaalde personen opgedragen wierd, hebben de kerken die in Doleantie gingen, o. i. zeer

terecht voor het oude we leven.

Deputaten men hun d gegeven hee Deputaten hebbers” of woorden th langden.

Deputaten goede. Het Gereformeerde En nu is men Dr. V woord van J het strekt in zijn eiger terdwoord

Immers noemt Dr. missie.

En nu klee een feest v in een polit onze goede.

Maar kies kel moeten taten te m schier alleen

Daartoe l zoo hij, me Synodale v fleerd had.

Naar aanl onzer stukle ren, doet h ons deze h we gaarne

Hoog In no. 5 meer het v jongste alle reformeerd oordeelen d dat in elke nagegaan o Sacramentsb dat die parti der leugen crament in e sche kerken zijn.

Hoe heb In de H slechts iets jaren gelede waarheid” ceremonie.”

Enkele g plaats elke l ten een ver humnor pla kerk ter har de. Daarto heel de (pl ward, de S de nimmer kerkenorde

Zij deden loovingen”, a Het voor! Wat ik vr antwoord v Was, volg de Hervorm valsch kerk Moesten i gena dat o dan niet o (art. 28) l Was het te deni, dat zi

Ach!m, Ziehier i Aangene er aan toe beweert, e geen oorde feld de g een valsch Hierover mers de kenteekene moet, t, w dikatie de der Sacra

Volgt b Bolsward matie kon voudig had kerk te st

Maar, e dan? Die bel kerken e verband, i kerk verlo en als par worden.

En wat Immers instituut e 2^e. reforme zelve, voo

Indien e kerk verv verlieten l zelve in deden ze j wat ook o dunkt.

Het mi Dijkstra d hij niet g Scheppling schen ond

Als sch valsch, m kan ze al tuit van